

УДК 82 – 14.09

Микола Корпанюк

ORCIDiD: orcid.org/0000-0001-8179-6968

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри української і

зарубіжної літератури та методики навчання,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний

університет імені Григорія Сковороди»,

вул. Сухомлинського, 30, 08401, м. Переяслав-Хмельницький, Україна,

scovoroda2006@ukr.net

РЕНЕСАНСНО-КЛАСИЦИСТИЧНІ ЗАСАДИ ПОЕМИ «ДНІПРОВІ КАМЕНИ» ІВАНА ДОМБРОВСЬКОГО

Виходячи із засад світогляду, естетики ренесансного класицизму та національної історії, автор на прикладі віршованого епосу Івана Домбровського «Дніпрові камени» аналізує мотиви, структуру поеми, котрі відбивають загальну тенденцію української латиномовної літератури другої половини XVI – початку XVII сторіч. У національній медієвістичній літературознавчій науці триває дискусія з приводу розвитку / нерозвитку в нашому письменстві XVI- XVIII сторіч класицистичного напрямку. Автори розвідки ідейно-тематичне спрямування класицизму в другій половині XVI – першій XVII сторіч утверджували наші латино-та польськокомвні письменники на засадах сарматської етноідеології.

Ключові слова: епос, сарматська етноідеологія, монархія, держава, козацтво, міжконфесійне та міжстанове примирення.

Исходя из принципов мировоззрения, эстетики ренессансного классицизма и национальной истории, автор на примере стихотворного эпоса Ивана Домбровского «Днепровские камни» анализирует мотивы, структуру поэмы, которые отражают общую тенденцию украинской латиноязычной литературы второй половины XVI – начала XVII веков. В национальной медиевистичний литературоведческой науке продолжается дискуссия по поводу развития / неразвития в нашей литературе XVI-XVII веков классицистического направления. Авторы исследования идейно-тематического направления классицизма во второй половине XVI – первой половине XVII столетий утверждали наши латино-и польскоязычные писатели на основе сарматской этноидеологии.

Ключевые слова: эпос, сарматская этноидеология, монархия, государство, казачество, межконфессиональное и межсословное примирення.

The autor reseaches the Latin poetic epic of second half of XVI – beginning of XVII centuries in particular the poet Ivan Dombrovskyi «Dniprovi kameny». The main motives and the structure of poet are examined from the view of the Renaissance Classicism concepts.

By constituting the principle of the development of society and culture, relying on the aristocracy as the leader of a national socio-political life, our intellectuals of the 16th – beginning 17th centuries, as I.Franko, the most important historical works were written in Latin and Polish. To the group of these glorious figures, undoubtedly, belongs Ivan Dombrovsky, a Ukrainian of descent, beliefs, confession (Dominican), pro-state ideology, deep feelings of national self-esteem, duty, nobility and love of neighbor, history, culture, science, respect for believers other denominations. He, as a citizen and artist, is a Ukrainian-European, practicing typical Renaissance ideological qualities, based on a combination of rational expediency, pragmatism, science with ethical aesthetic nobility, sensuality, beauty, and aimed at strengthening pro-monarchical beliefs in a traditionally militarily oriented national community that is at the initial stage of new liberation searches and substantiations.

These principles of the worldview, aesthetic attitudes of the people of the National Renaissance formed the basis of our Renaissance, generalized conclusions about the statehood of Kiev Rus as our Ukrainian antiquity, the old centuries Euro-centricity of Ukrainian-Russians throughout our historical development, our militaristic and heroic spirit inherited from our predecessors by the modern Cossacks.

Ivan Dombrovsky in the «Dniprovi Kameny» provided the popular ethno-ideology of sarmatism exclusively of a national character, rejecting the practice of Polish writers to use it to heroize his aristocracy, their expansion into Ukraine.

This poem clearly illustrates the development in our literature of Renaissance classicism as a fruitful direction in the creation of a high, aristocratic national writing centered on cultivating Ukrainian state and societal ideas on the principles of pan-European humanism, whose inland part is our national literature of the second half of the 16th and the beginning of the 17th centuries.

Key words: *epic, Sarmatian ethnical ideology, monarchy, state, Cossacks, reconciliations between confessions and states.*

Постановка проблеми. У національній медієвістичній літературознавчій науці триває дискусія з приводу розвитку / нерозвитку в нашому письменстві XVI- XVIII сторіч класицистичного напрямку. Автори розвідки ідейно-тематичне спрямування класицизму в другій половині XVI – першій XVII сторіч утверджували наші латино-та польськомовні письменники на засадах сарматської етноідеології.

Український латиномовний віршований епос XVI ст., розвиваючись на засадах ренесансно-класицистичної естетики, сарматської

етноідеології, синівської любові до Батьківщини, до величі минулої та сучасної національної історії, мілітарного епічного героїзму в боротьбі з численними нападниками, зокрема номадами, надавав світським поглядам на історичний розвиток рідного краю історіософічності, антроп-і україноцентризму. Як пише дослідник, у творчому доробкові Станіслава Оріховського, Севастьян Кленовича, Симона Пекаліда, Івана Домбровського «Історія стала історією людських пристрастей, які розглядалися як необхідний вияв людської природи»; «Ренесансний історизм у розглядуваний час набув рис секуляризованої і гуманістичної філософії історії з «притаманним йому визначенням мінливості стану речей як суспільних процесів» (Литвинов, 2005: 106) (підкреслення моє. – М.К.), а «визначальними рисами перших історіософських шукань українських мислителів стало усвідомлення історичної дистанції між сучасністю і минулим свого народу, прагнення пізнати і наслідувати це минуле, замилування героїчними вчинками пращурів» (Литвинов, 2005: 107).

Ці засади світогляду, естетичних поглядів діячів національного Відродження лягли в основу напрацьованих нами ренесансних етнічних узагальнюючих висновків про державницьку добу Київської Русі як українську античність, європоцентризм українців-русичів упродовж усього історичного розвитку, наш мілітарно-героїчний дух, успадкований від попередників сучасним козацтвом. Теорія сарматизму з культом рицарсько-патріотичних чеснот аристократії посприяла обґрунтуванню С.Оріховським у трактатах «Напучення польському королеві Сигизмундові Августові», «Квінкункс, тобто вірець устрою Польської держави», «Діалог про екзекуцію Польської держави» в світлі поглядів на державу та володаря Платона, Аристотеля, Цицерона, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, Томи Аквінського, Августина, Еразма Роттердамського, власних ренесансних уявлень про ідеальних державу, монарха-гуманіста й філософа, узагальнив «принципи публічно-правової держави» (Литвинов, 2005: 152). Його вчення дозволило Йосипові Верещинському, Київському римокатолицькому єпископі, у політичних трактатах «Шлях певний» (1590), «Спосіб осади нового Києва» (1595) конкретно пропонувати шляхи відродження української держави. Його прокозацька щирість, антимусульманська войовничість, як і державотворча філософія С.Оріховського, вплинули на формування національної свідомості в різних станах українського суспільства, надали етноідеологемі сарматизму проукраїнського змісту, зреалізованого поетами – сучасниками католицької України С.Кленовичем, С.Пекалідом, Жданом Білицьким, І.Домбровським ув епічних поемах-панегіриках, де змістовно й художньо вмотивованими створені образи князів-рицарів Острозьких, Вишневецьких, Заславських як не лише гідних нащадків славних предків Рюриковичів, Данила Галицького, але й цілком можливих монархів відновленої Української держави, наступниці Київської Русі-України.

Мета розвідки аргументовано розвивати власну концепцію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автор опирається на оприлюднені власні висновки в першому і другому томах Історії української літератури в 12 томах (К., 2014), розвідках в численних збірниках наукових праць «Ренесансні студії», «Українські полоністичні студії», монографії «Слово. Хрест. Шабля» (К., 2005), враховуючи окремі думки літературознавців І. Франка, О. Зілинського, М. Гнатишака, Д. Чижевського.

Сарматська етноідеологема, ренесансний гуманізм і національний патріотизм української творчої та наукової інтелігенції другої половини XVI – початку XVII сторіч лежать в основі світогляду та естетичних поглядів і творчого доробку латино- і польськомовних письменників, які утвердили в нашій літературі напрям ренесансного класицизму (Корпанюк, 2010). Вони вплинули на творчість письменників та ідеологів братського згромадження в Львові, Києві, Луцьку, спричинившись до загальноукраїнського ренесансно-просвітницького й національно-визвольного руху з культом гуманістичних цінностей, демократичних переконань і національної та особистої свободи, волі, історичної пам'яті, поваги до предків, зреалізованих спочатку в діяльності та творчості наших, українських, римокатоликів, зокрема домініканців. Далі на цей шлях стали уніати, як і римокатолики, протистоячи експансії польських римокатоликів, зосібна єзуїтів, в Україну; православні братства, козацтво та відроджена гетьманом П.Конашевичем-Сагайдачним нова православна єрархія, очолена митрополитом-галичанином Йовом Борецьким. Заявлена ними, православними єрархами, в «Протестації» 1621 року прокозацькість, готовність до патріотичної жертвовності в обороні свого віровчення задля його розвитку не лише задекларували королівській владі Речі Посполитої створення в Україні потужного мілітарно-конфесійного блоку (**«Взяли ми лише те, що перед тим мали, що нам предки наші залишили й заповіли»**) (Борецький, 1988: 325), але й підкреслює, що посіяна нашими римокатоликами продержавницька, а, отже, й національно-визвольна, ідеологія є загальноукраїнською, дієвою, потрібною та прийнятою для всієї нації.

Власне, в такому, націєтворчому, світоглядному та культурологічному просторі випукло увиразнюється зміст і художні особливості «Дніпрових камен» Івана Домбровського (1619).

Вирішення невирішених раніше частин проблеми. Вирішення оприявленої проблеми ще попереду; до її дослідження долучилася група фахівців: С. Сухарева, О. Турчин, О. Яковина, Л. Шевченко-Савчинська, М. Трофимук, котрі вивчають, перекладають латино-і польськомовну національну літературу із засад культурно-історичного, естетичного методів дослідження, поділяючи висновки автора.

Виклад основного матеріалу.Сповідуючи становий принцип розвитку суспільства та культури, розраховуючи на аристократію як на

провідника національного суспільно-політичного життя, наші інтелектуали XVI-XVII ст., як побачив І.Франко, найважливіші історичні твори писали латинською та польською мовами (Франко, 1984: 179). До когорти цих славних постатей, безперечно, належить Іван Домбровський – українець за походженням, переконаннями, конфесійністю (домініканин), продержавницькою ідеологією, глибинними почуттями національних самоповаги, обов'язку, шляхетності та любові до ближнього, історії, культури, науки, поваги до віруючих інших конфесій. Він як громадянин і митець є українцем-європейцем, що сповідує типові ренесансні світоглядні якості, оперті на поєднанні раціональних доцільності, прагматизму, науковості з етично-естетичною шляхетністю, почуттєвістю, красою, і спрямованих на зміцнення промонархічних переконань у традиційно мілітарно зорієнтованому національному суспільстві, що перебуває на початковому етапі нових визвольних пошуків і обґрунтувань.

Як поет-громадянин і державник (Яковенко, 2002: 295; Шевчук, 2004: 227-265), І.Домбровський у поемі «Дніпрові камени» сповна увиразнює свій ерудований патріотично-ідейний задум впливу на свідомість читача, спрямування його енергії, розуму й переконань на службу рідному народові, Батьківщині. Для цієї мети він підпорядковує всі змістовно-поетикальні засоби в творі.

Зорієнтувавшись на поеми-епопеї Гомера, «Енеїду» Вергілія, твори європейських поетів доби Відродження, І.Домбровський створює власну епопею на національному історичному матеріалі, втілюючи в ній заповітну ідею відродження втраченої імперії русів, символом якої є столиця Київ. До цієї, основної, ідеї поет додає другу за вагомістю: єпископ-домініканець і патріот України Богуслав Бокша-Радошовський – нащадок славного своєю рицарськістю роду Семиковичів, котрому присвячені «Дніпрові камени» (Домбровський, 1995), переконаний автор, повинен, усвідомивши всю велич ваги і відповідальності на цій посаді, як загальноновизнана авторитетна особистість в Україні й поза нею, «себе проявити»: дбати про «добробут громадський», гамувати міжконфесійні непорозуміння, бо «часто віру міняє люд», сприяти примиренню та порозумінню між собою різностанових і різноконфесійних українців («втишити» «брязкіт зловісної зброї»), надихати на героїчну боротьбу з татарами та іншими ворогами, бути для України й для церкви новим Йосипом Верещинським, своїм попередником-патріотом, відбудовником нашої державності.

Оскільки українські домініканці, моделюючи відновлення держави, монархом її бачили або Януша Острозького, або Януша Заславського, котрі були високоосвіченими, войовничими полководцями, толерантними до православних і протестантів римокатоликами, династичними нащадками київських Рюриковичів і за всіма вимогами відповідали їхньому баченню на імперському троні монарха-філософа, то Богуслав

Бокша-Радошовський повинен усвідомлено й спрямовано сприяти реалізації цієї ідеї в життя. Задля її досягнення, щоб поглибити патріотично-інтелектуальний рівень адресата, І.Домбровський розгортає сюжет твору хронологічно, за літописною традицією. Його стислі портретні характеристики київських монархів, литовсько-українських володарів, князів Острозьких, Заславських, авторитетних і войовничих магнатів українського походження в теперішній Речі Посполитій Яна Замойського і Станіслава Жолкевського ґрунтуються насамперед на рицарсько-державотворчих і полководницьких заслугах. Образ Марса як бога війни в поетичних портретах князів виступає символом не лише величі минулих монархів, але і як необхідна якість для майбутнього провідника нації, монарха-організатора оборони держави. Якщо князі-магнати зображені уособленнями мілітарно-владної могутності, що тримається на законах сили, відваги та мудрості, то образ адресата поеми-єпископа Бокші-Радошовського, «парості воїв-князів» – формується на поетиці образів рицарів Христової віри в нашому письменстві: він – пресул (символічний Марсів жрець, заступник, покровитель українських католиків-ідеологів державотворення, «Маркоманів честь» (маркомани заснували державу в Чехії, воювали з Римською імперією в 169-190 рр. н.е., загрожували Анконі (Брокгауз, 2003: 495), цебто символічний католицький духовний воїн, войовник Києва, що покликаний повторити в Україні духовний подвиг місіонера XIII ст. Яцека Ондровонжа, (святого Гіацинта) – засновника римакатолицьких парафій в Україні, натхненника Божого. Він бачиться поетові господарем і оборонцем Києва, тутешнім першосвященником, доброчинцем, сенатором, здобувачем слави, знаним проповідником і вірним сином свого народу (власне таким постає цей єпископ в оповідках, записаних Петром Могилою (Могила, 1997)).

Чергуючи в творенні образів князів і Бокші-Радошевського, поетику національних і античних епосів, міфологій, «античного й християнського дискурсів» (Ситько, 2007: 95), І.Домбровський створив поетичний виразно акцентований канон героїв національного письменства та його рицарсько-мілітарно-державотворчої ідейно-тематичної спрямованості. Цей канон глибше, ніж літописні оповіді, й натхненніше увиразнює авторів задум, його симпатії та антипатії, що відповідають становим принципам і традиціям. До станових поет додає ідеологію своєї конфесії, звужуючи на найактуальнішу тему українського суспільства, облагороджену гуманістичними ідеалами та патріотичною позицією наших інтелектуалів католицько-проєвропейського спрямування. Образи київських монархів від Кия до Данила Галицького, української ланки Гедиміновичів (Міндовга, Ольгерда, Володимира, Свидригайла, Олелька, Симеона) охарактеризовані лаконічно, з підкресленими заслугами або вадами. Гідними вічної народної пам'яті державотворцями, спадкоємцями величі й слави Марса, шляхетними християнами зображені наші середньовічні монархи Аскольд, Дір, Ольга, Святослав, Володимир

Великий, Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, Роман і Данило Галицькі, Гедимін. У цих образах втілене авторове й решти тодішніх національних гуманістів бачення й розуміння світоглядних і політичних ознак монарха-філософа, працелюба, рицаря й аристократа сповна відданого розбудові державного життя.

До їхнього рівня поет піднімає заслуги династії князів Острозьких: Костянтина Івановича, Василя-Костянтина, його синів Януша та Олександра, онука Костянтина, Януша Замоїського й Станіслава Жолкевського, своїх сучасників, в особах яких бачив надійних рицарів і розбудовувачів української величі.

Через відтворені образи князів і їхніх діянь поет хронологічно стисло й містко, відповідно до поетики стилю монументального історизму, зобразив-переповів історичний шлях розвитку українського народу та його державності від раннього Середньовіччя до Нового часу. Символами вічності нації зображені образи Києва та Дніпра-Бористена. Має рацію професор Н.Яковенко стверджуючи про «києвоцентризм поеми» (Яковенко, 2002: 277), бо образ міста як столиці колишньої й майбутньої імперії Русів для гуманістів-католиків мав принципове значення: вони в ньому бачили символ столиці, що об'єднає довкола себе всіх українців, надасть і політичному, і конфесійному, і патріотично-державотворчому рухові інтелігенції історичної легітимності, всестановості та загальнонаціонального прояву-обов'язку. Поетично-емоційною опорою киевоцентризму поета є образ Дніпра, що символізує невичерпні народні, духовні, конфесійні сили, котрі, немов весняною повінню, заливають й очищують людські діяння. Надавши образів Дніпра наративну композиційну роль, І.Домбровський досягнув історично-філософської вмотивованості оповіджених й поєднаних воедино історичних сюжетів як ілюстрацій ідеї і теми поеми. Всевидюча й всепам'ятаюча ріка наочно підкреслює гуманістичне розуміння й поцінування часу, його незворотну плинність і повчальність. Дії, заслуги українських державців у цьому філософсько-естетичному вимірі виступають наглядними історичними ілюстраціями для поетових сучасників, задіяних у державотворчий процес.

Їхнє бачення й розуміння історично-політичних завдань перед собою ґрунтується на вершинних наукових гіпотезах, теоріях ренесансного гуманізму. Вони яскраво проілюстровані образами історичного тла, котре увиразнює світоглядно-етичні переконання письменника, його станового середовища, які лежать в основі змісту «Дніпрових камен».

Для підкреслення власної прихильності до естетики та філософії Відродження, І.Домбровський у поемі використовує елементи античної культури: образи міфологічних героїв Марс, Беллон, Бекфар, Кліо, Борей, Титан, Фортуна, Феб, Мінерва, наяди, дріади, Пегас, аоніди, Евр тощо). Використовуючи образ Марса як синонімічний символ до образів

конкретних князів, він його щедро конкретизує (відповідно до заслуг героя сюжету) епітетами мілітарно-суспільної лексики. Марс Домбровського незламний, запеклий, надихаючий, дразливий, сумнівний, улюблений, небезпечний, гамівний, зухвалий, невтримний, ворожий, працьовитий, скажений, бо він уособлює найбільші ідеальні риси діяльності потрібного Батьківщині володаря-керманича.

Відповідно до поглядів і знань українських гуманістів, їхньої оцінки ролі і значення сусідніх народів у минулій і теперішній національній історії, поет характеризує їх з проукраїнських засад: поляки легковажні; мосхи (московити) – суворі, чваньки, антикатолики, чужинці, азіати, північне (нецивілізоване. – *М.К.*) плем'я; татари (скіфи) – жорстокі, дикі свавільники, шалені, підступні, напасники, кочові ефіопи, згубні; римляни – в бою непохитні; угри – люті; даки – страшні; турки – люті; без характеристики, а, отже, незамітними нічим визначальним зображені половці, литовці, варяги, печеніги. Образ українців (русів) охарактеризований поетом мілітарно-політичними позитивними епітетами: скіфи, войовничі сармати, лицарі, богатирі бористенські, люд суворий і гордий. Протиставляючи свій народ сусідам, І.Домбровський не лише виокремлює його з ворожого до українців оточення, але й відповідно до тодішніх наукових уявлень, виводить за межі Європи московитів, підкреслюючи їхню неспорідненість з українцями. Політичний присмак має відмова полякам-аристократам у їхньому сарматизмі, що відповідає протилежності інтересів і завдань українських і польських римокатоликів в Україні.

Досконало володіючи знаннями з античності, європейської та національної культур, історії, поет наснажує «Дніпрові камени» віковими конкретиками, а додані до твору його коментарі унаочнюють ренесансний історизм автора, бажання створеній художній правді надати ознак історичного дослідження (Литвинов, 2005, с.14). Усвідомлюючи ідеологічне спрямування поеми-епопеї, І.Домбровський естетичний сарматизм перетворює в ідеологічний (без поляків і москві) (Яковенко, 2002, с.290), тенденційно розвиваючи основну ідею твору.

Культ батально-мілітарної політики в «Дніпрових каменах» – це виразник неминучого історичного шляху національного державотворення, котрий заново повинна пройти Україна, очолена гідними величі предків наймолодшими Острозькими чи Заславськими.

Окрім образу автора-оповідача, І.Домбровський створює свій автообраз як героя твору нерозривно пов'язаного зі справами та здобутками власного роду – вояків-рицарів, прославлених у перемогах над турками й татарами. Порівнюючи заслуги свого роду з родом єпископа Богуслава Бокші-Радошовського, наголошує на великих заслугах обох родів у розбудові українського суспільства. У власній і єпископовій діяльності бачить єдине завдання: продовжити заслуги предків у розбудові Української держави інтелектуально-патріотичними

засобами, силами талантів і свідомими силою волі та наснагою. Він наголошує:

А якими були вдома й за межами
Доброчинства значні й подвиги прадіда,
Свідчать нині онук, віршами вславлений,
І це слово просвітницьке (Домбровський, 1995: 219).

Віра в потребу патріотично-державотворчої діяльності додає поетові снаги на цьому поприщі, переливається в оптимізм твору, його ідеологічність. Він певен, що такі почуття, наполегливість і обов'язковість сповідує єпископ, досягаючи успіхів у своїй місії:

Мов старий Ціцерон, душі зворушуєш
Вельми красною мовою...
Знаний, лицарю, скрізь ти і кмітливістю
Красномовний також; гідного (най чужий)
Ти, як вищий, підтримуєш.
Благочестя зроста в храмах відновлених,
Відколи вівтар маєш з пароського
Мармуру...
Ти гамуєш старі, часті в Сарматії
Чвари, збурювані давніми сварами.
Та, хоч ти й постраждав од усіяких бід,
Мирні вгоди підтримуєш (Корпанюк, 2010: 220).

Кінцівка поеми – типово ренесансно-класицистична. У ній автор відтворює відповідальність поета-митця та богослова-місіонера за декларовану працю на ниві державотворчого відродження в Україні сенсові їхнього життя, обов'язкові перед предками, сучасниками і майбутніми поколіннями родимців. Він переконаний, що лише в єдності і спільній жертвовно-напористій творчій праці світських і церковних інтелектуалів мета нації буде досягнута, бо патріот, однаково відданий як друзям, так і Батьківщині, задля добробуту яких живе і діє, як рицар і совість нації та стану, не має права на відступ від мети.

Напучуваність, орієнтація на власний приклад, відданість громадсько-патріотичним справам, усвідомлення відповідальності за долю держави, нації, стану, прихильність до монархізму, байдужість до дріб'язкового, особистого, побутового – характерні ознаки естетики класицизму. Вони (ці ознаки) пронизують поему наскрізь, підкреслюють її епічну структуру, жанровий вид історичної поеми-хроніки. Класицистичні епічні поеми (епопеї) наративного стилю, як навчали викладачі поетики, мають виразне виховне значення, бо спрямовані на культивування добродетності. У них оповідь ведеться від першої особи. Зміст – панегіричного характеру (Маслюк, 1983: 126–131). Митрофан Довгалевський цю тезу доповнює визначенням, що епопея (епічна поема) описує якусь світську/церковну історію, принагідно зображуючи вчинки богів, жінок, тому її призначення відтворювати прагнення до доблесті. В

інвокації наявне звернення про допомогу до покровителів мистецтв, військової справи, Бога, Богорівних (Довгалецький, 1973: 173–178). Усі ці вимоги наявні в «Дніпрових каменах».

Отже, із засад національного та конфесійного патріотизму, І. Домбровський створив новаторську віршовану-епопею-хроніку, в якій на засадах ренесансного історизму, наукової аргументованості, естетики ренесансного класицизму розгорнув ідеал відновлюваної Української держави як правової, володарі якої враховуватимуть помилки попередників і уникатимуть їх у своїй діяльності. Творцями її бачить монархів із роду Острозьких-Заславських і козацтво, а ідеологами світських і церковних римокатоликів як носіїв найпередовішої європейсько-української гуманістики. Культивуючи образ Києва як столиці відновленої монархії, поет відродив у нашій літературі зображення образу цього міста як загальнонаціональної духовної святині, всеукраїнського суспільно-політичного центру, вплинувши на майбутню практику православних інтелектуалів зображувати й обґрунтовувати образ Києва як другого Єрусалима, другого неба, другої Палестини.

Висновки та перспективи подальших студій теми. Іван Домбровський у «Дніпрових каменах» популярній етноідеологемі сарматизму надав виключно національного характеру, відкинувши практику польських письменників використовувати її для героїзації своєї аристократії, їхньої експансії в Україну.

Ця поема наглядно ілюструє розвиток у нашій літературі ренесансного класицизму як плідного напрямку в творенні високого, аристократичного національного письменства, зосередженого на культивуванні українських державо- й суспільнотворчих ідей на засадах панєвропейського гуманізму, невідривною складовою якого є наша національна література другої половини XVI – початку XVII сторіч.

Список використаних джерел:

1. Борецький Йов. Протестація. Пам'ятки братських шкіл на Україні (кінець XVI – початок XVII ст.): тексти і дослідження / [редкол.: В.Шинкарук та ін.]. К.: Наукова думка, 1988. С.313–327.
2. Брокгауз Ф. Энциклопедический словарь / Ф.Блокгауз, И.Ефрон. М.: Эксмо, 2003. 831 с.
3. Домбровський І. Дніпрові камени / Іван Домбровський // Українські гуманісти епохи Відродження: антологія у 2-х частинах. К.: Наукова думка, 1995. Ч. 2. С.200–224.
4. Корпанюк М. Становлення та утвердження ренесансного класицизму в національній літературі XVI сторіччя. *Ренесансні студії*. Запоріжжя, 2010. Вип. 14-15. С.167–183.
5. Литвинов В. Католицька Русь: Внесок українців католицького віросповідання в духовну культуру України XVI ст.: Історико-філософський нарис. К.: Український Центр духовної культури, 2005. 273 с.

6. Маслюк В. Латиномовні поетики і риторики XVII – першої половини XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні. К.: Наукова думка, 1983. 234 с.
7. Митрофан Довгалецький. Поетика. «Сад поетичний». К.: Мистецтво, 1973. 435 с.
8. Могила Петро. Київські чуда / Петро Могила // Жуковський А. Петро Могила й питання єдності церков / Аркадій Жуковський. К.: Мистецтво, 1997. С.262–265.
9. Ситько О. Поема І.Домбровського «Дніпрові камени» і український бароковий контекст / О.Ситько // *Історико-літературний журнал*. Одеса, 2007. № 13. С.89–99.
10. Франко І. Українці // Зібрання творів: В 50 т. / І.Франко; [редкол.: Є.Кирилюк (голова) та ін.]. К.: Наукова думка, 1976–1986 – Т.41: Літературно-критичні праці (1890-1910) / [упоряд. та комент. В.Крекотня, Т.Третяченко; ред. П.Колесник]. 1984. С. 162–193.
11. Шевчук В. «Дніпрові камени» Івана Домбровського // Муза Роксоланська: Українська література XVI-XVIII століть: У 2 кн.. К.: Либідь, 2004. Кн. 1: Ренесанс. Раннє бароко. С.264–266.
12. Яковенко Н. Латина на службі киево-руській історії // Паралельний світ: дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – XVII ст. К.: Критика, 2002. С. 270–295.

References

(Транслітерація)

1. Borecjkuj Jov. Protestacija. Pamjatky bratsjkykh shkil na Ukrajini (kinec XVI – pochatok XVII st.): teksty i doslidzhennja / [redkol.: V.Shynkaruk ta in.]. K.: Naukova dumka, 1988. S.313–327 (ukr).
2. Brokgauz F. Jenciklopedicheskij slovar / F.Blokgauz, I.Efron. M.: Eksmo, 2003. 831 (rus).
3. Dombrovskiy I. Dniprovi kameny. Ukrayinski humanisty epokhy Vidrozhennia: antologhiia u 2-kh chastynakh. K.: Naukova dumka, 1995. Ch. 2. S.200–224 (ukr).
4. Korpaniuk M. Stanovlennia ta utverdzhenia renesansnoho klasycyzmu v nacionalniy literaturi XVI storichchia. *Renesansni studiyi*. Zaporizhzhia, 2010. Vyp. 14-15. S.167–183 (ukr).
5. Lytvynov V. Katolycka Rus: Vnesok ukrayinciv katolyckoho virospovidannia v dukhovnu kulturu Ukrainy XVI st.: Istoryko-filosofskiy narys. K.: Ukrayinskyi Centr dukhovnoyi kultury, 2005. 273 s (ukr).
6. Masliuk V. Latynomovni poetyky i rytoryky XVII – pershoi polovyny XVIII st. ta yikh rol u rozvytku teorii literatury na Ukrajini. K.: Naukova dumka, 1983. 234 s (ukr).
7. Mytrotfan Dovghalevsjkyj. Poetyka. «Sad poetychnyj». K.: Mystectvo, 1973. 435 s (ukr).

8. Mohyla Petro. Kyivski chuda. Zhukovskyi A. Petro Mohyla i pytannia yednosti cerkov. K.: Mystectvo, 1997. S.262–265 (ukr).
9. Sytko O. Poema I.Dombrovskoho «Dniprovi kameny» i ukrayinskyi barokovyi kontekst. *Istoryko-literaturnyj zhurnal*. Odesa, 2007. №13. S.89–99 (ukr).
10. Franko I. Ukrainci. Zibrannia tvoriv: V 50 t.; [redkol.: Ye.Kyryliuk (holova) ta in.]. K.: Naukova dumka, 1976–1986. T.41: Literaturno-krytychni praci (1890-1910). [uporjad. ta koment. V.Krekotnia, T.Tretiachenko; red. P.Kolesnyk]. 1984. S.162–193 (ukr).
11. Shevchuk V. «Dniprovi kameny» Ivana Dombrovsjkogho. Muza Roksolanska: Ukrayinska literatura XVI-XVIII stolit: U 2 kn. K.: Lybid, 2004. Kn. 1: Renesans. Rannie baroko. S.264–266 (ukr).
12. Yakovenko N. Latyna na sluzhbi kyievo-ruskiy istoriyi. Paraleljnyj svit: doslidzhennia z istoriyi uiavlennia ta idey v Ukrayini XVI – XVII st. K.: Krytyka, 2002. S. 270–295 (ukr).

*Статтю рекомендовано до друку
доктором філологічних наук, професором,
завідувачкою кафедри української і зарубіжної літератури
та методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,
Мазохою Галиною Степанівною*

*Стаття надійшла до редакції
5 вересня 2018 року*

Николай Корпанюк

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української і зарубіжної літератури і методики обучения ГВУЗа «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», ул. Сухомлинського, 30, 08401, г. Переяслав-Хмельницький, Україна,
scovoroda2006@ukr.net

**РЕНЕСАНСНО-КЛАССИЦИСТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ
ПОЭМЫ «ДНЕПРОВСКИЕ КАМЕНИ»
ИВАНА ДОМБРОВСКОГО**

Mykola Korpaniuk

Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor of Ukrainian and Foreign Literature and Teaching Methods
Department SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State
Pedagogical University»,
30, Sukhomlynskyi Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Ukraine, 08401
scovoroda2006@ukr.net

**RENAISSANCE AND CLASSIC PRINCIPLES OF THE POEM
«DNIPROVIC RFMENY» BY IVAN DOMBROVSKY**